

FRANCOUZSKÝ KLASICISMUS

(francouzské divadlo v době baroka)

Francouzské divadlo počátkem novověku:

- **francouzská renesance**
 - konec 15. stol. – počátek 17. stol.
 - pozvolný předěl mezi středověkem a renesancí
 - středověké žánry uváděny současně s průběžně nastupující renesanční dramatikou
- **francouzský klasicismus**
 - 17. stol.
- **osvícenský klasicismus**
 - 18. stol.

Klasicismus:

- název odkazuje ke „klasickému umění“
 - tj. umění antického Řecka a Říma
- vrchol klasicismu: **1660 – 1680**
- klasicismu předcházelo, resp. s ním koexistovalo **baroko**
 - klasicismus je někdy vnímán jen jako odnož baroka, ale např. klasicistní architektuře chybí barokní napětí a dynamika
- „antiteze“ baroka
 - klasicismus je bez emocí, vážný, uměřený
- „renesance toužící po dokonalosti“

chrám sv. Mikuláše (Praha)

Val-de-Grâce (Paříž)

Invalidovna (Paříž)

Héfaistův chrám
(Athény)

La Madeleine
(Paříž)

Pantheon (Řím)

Panthéon (Paříž)

AUX GRANDS HOMMES LA PATRIE RECONNAISSANTE

Louvre

Versailles

Teatr Wielki (Varšava)

Literární salony:

- „Modrý salon“ markýzy de Rambouillet (1618 – 1660)
- do 1650 – aristokratické salony
- poté střediskem kultury: královský dvůr
- preciozita
 - snaha vytříbit mravy, jazyk, literaturu

Mme. de Rambouillet

Molière předčítá na jednom ze salonů

jeden z hojně navštěvovaných salonů

salon dam („preciózek“)

Ludvík XIV. (1638 – 1715)

- ujal se vlády ve 20 letech
 - korunován 1643, vládl však až po dosažení dospělosti (od 1658)
 - vládl 57 let (králem byl 72 let)
- „L’était c’est moi.“
 - „Stát jsem já.“
- milovník umění
 - hudba, divadlo, balet
- 1682 – královský dvůr se stěhuje do Versailles
 - zadlužení Francie

Ludvík XIV.
coby dítě

Dělení žánrů klasicistní literatury:

- **vysoký:**
 - eposy, ódy, hymny, tragédie, pastorály
- **nízký:**
 - komedie, bajka, satira, fraška
- klasicistní literatura opouští renesanční slovní košatost a barvitost – účelem bylo přesně formulovat myšlenky

- verš klasicismu: **alexandrín**

Co dobře míněno, snadno se říci dá
a slovo hledané tě ihned napadá.

Ce que l'on conçoit bien s'énonce clairement
et les mots pour le dire arrivent aisément.

(Nicolas Boileau – *Umění básnické*)

Nicolas Boileau

(1636 – 1711)

- hlavní teoretik franc. klasicismu
- reformátor divadla
- spis ***Umění básnické***
 - vydáno 1674
 - normativní poetika
 - inspirace antikou (Aristoteles)
 - psáno ve verších

Kodifikace zákona tří jednot:

„Ale my, kterým um pravidla stále pěje,
chceme, ať důvtipně snují se všechny děje
a ať jen na jednom místě a v jednom dni
jeden čin divadlo napětím naplní.“

N. Boileau (*Umění básnické*)

Herecké společnosti:

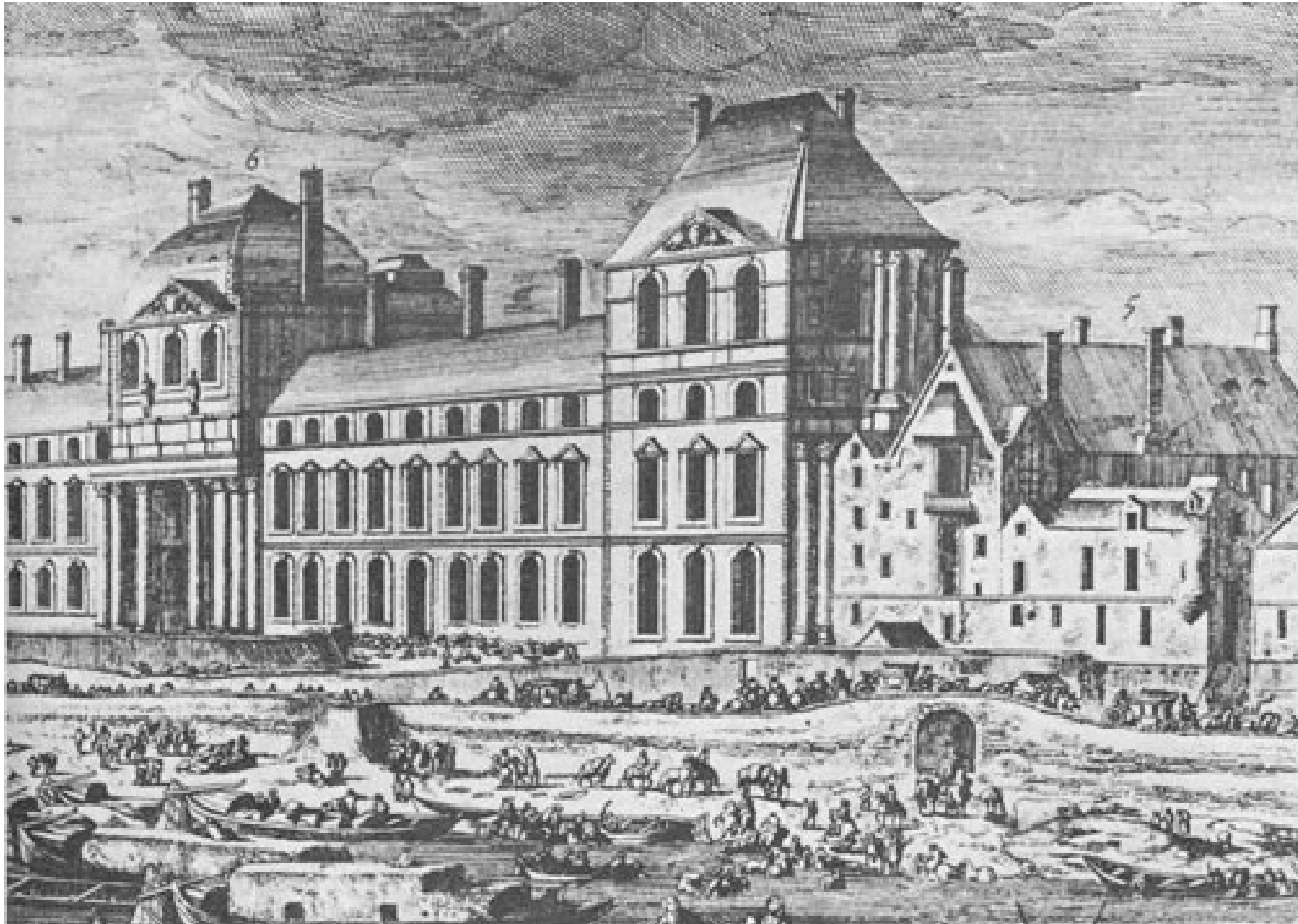
- 1629: končí monopol Pašijového bratrstva
 - dostává povolení 1. skupina: **Královská herecká společnost** (nebo též Herci královi)
 - 1643 – dostává povolení 2. společnost (konkurence)
 - herecké společnosti dostávaly svolení k usazení v Paříži přímo od krále
 - prudký rozvoj stagnujícího divadla
- v letech 1590–1710 můžeme identifikovat po celé Francii asi 400 souborů
 - podílnický systém: podíl měli všichni členové (ne jen někteří jako v Anglii), výše podílu se však mohla lišit
 - počet členů: 8–12
 - někdy navíc i námezdní herci a uředníci

Kde se v Paříži hrálo:

- **Královský palác „Palais-Royal“** (od 1637)
 - budova stojí dodnes
- **Burgundský palác** (1548 – 1783)
 - kapacita až 1600 diváků
- **míčovny** (jeu de paum)
 - jednorázová představení
- **Théâtre du Marais** (1634 – 1673)
 - 2. stálé pařížské divadlo

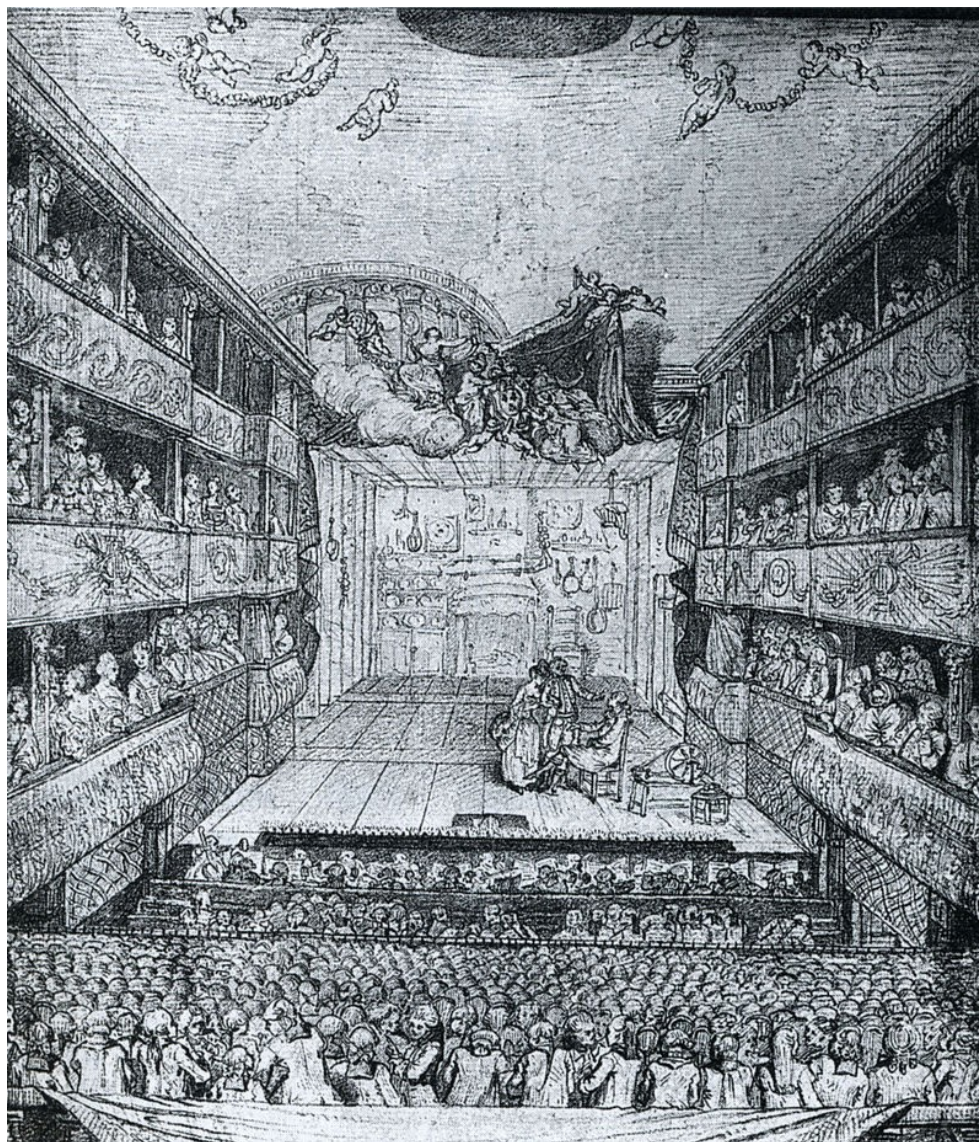
Palais Royal (královský palác)

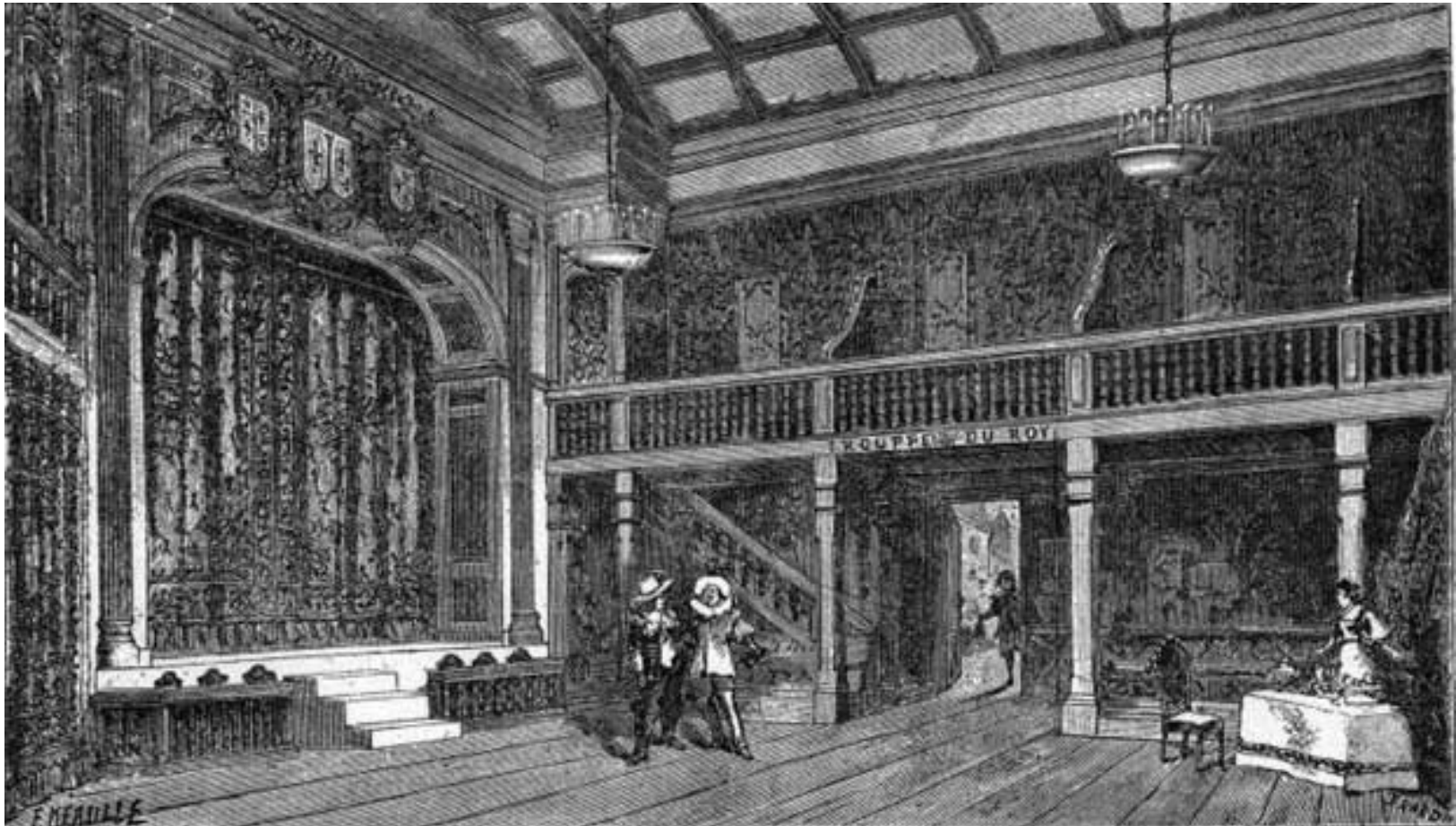
Burgundský palác (vpravo vedle Louvru)

italská skupina: div. sál v Burgundském paláci
(1634/1635)

divadelní sál v Burgundském paláci (1767)

Burgundský palác
(hypotetické zobrazení interiéru)

Diváci chodívali ozbrojeni – časté bitky v hledišti...

z Burgundského paláce zbyla jen věž Jana Nebojácného

míčovny

- **Comédie-Française** vznikla **1680** sloučením souborů 3 největších pařížských divadel:
 - 1) **Skvělé divadlo** (L'illustre Théâtre)
 - Molièrova divadelní skupina
 - 2) **Maraiské divadlo** (Théâtre du Marais)
 - hráli dosud v míčovně přestavěné na stálé divadlo
 - 3) **Královská herecká společnost**
 - dosud šlo o jediný divadelní soubor v Burgundském paláci
- do **1799** sídlila Comédie Française v **Palais-Royal**, pak postavena vlastní budova:

Comédie-française

Comédie-Italienne:

- obliba skupiny italských herců
- vliv italského renesančního divadla na Francii
 - komedie dell'arte a komedia erudita

italští herci (malba: Jean-Antoine Watteau)

Herectví:

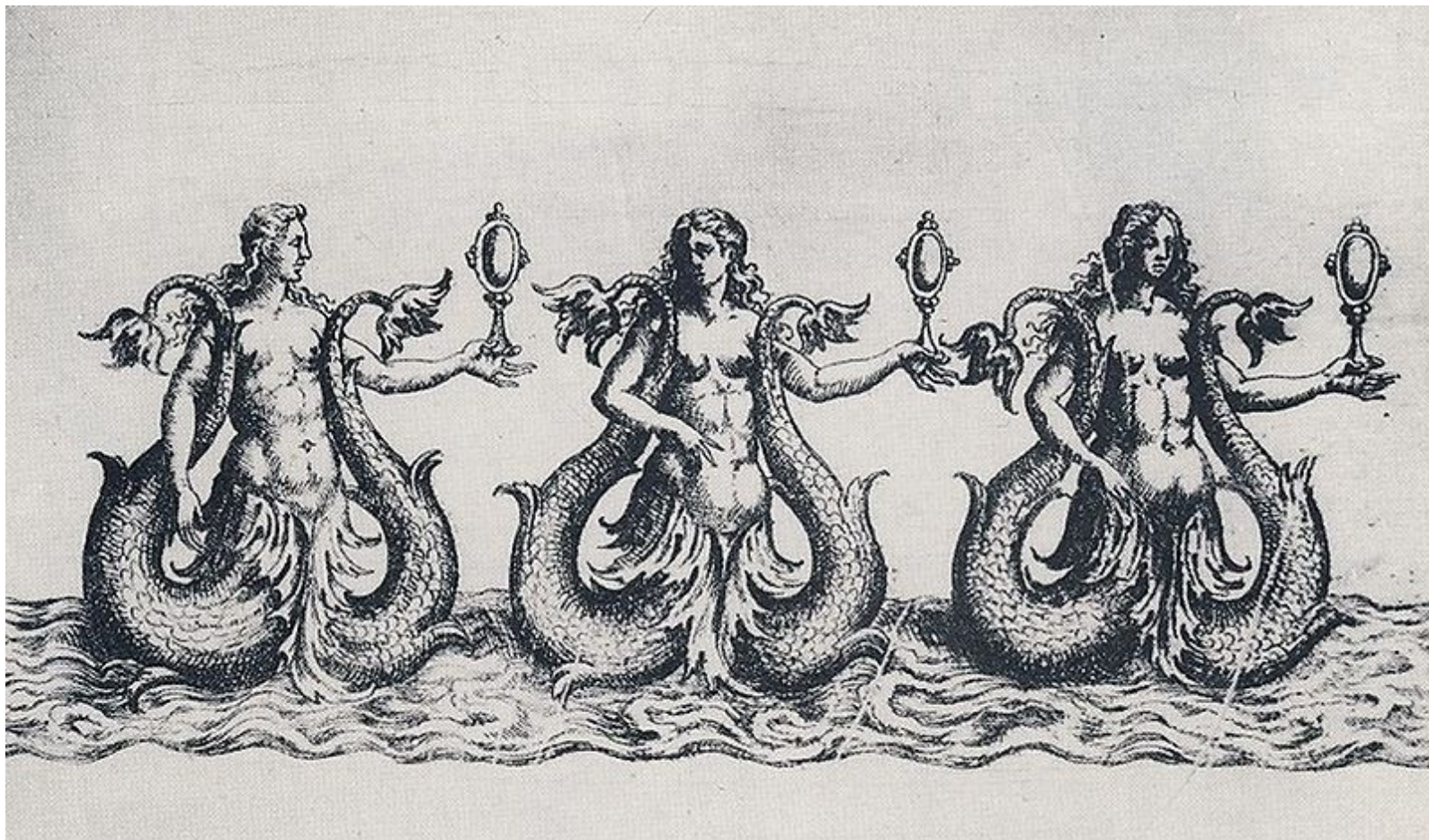
- statické, deklamační
- hráli zejména muži (často i komické ženské role), ale také ženy (např. Marie Vernier)
- herectví: společenské i náboženské stigma neřestného a nectného povolání
 - herecké pseudonymy
- komedie
 - stylizované herectví
- tragédie
 - snaha působit realisticky, patetičnost

Dvorské slavnosti:

- obliba už v renesanci: viz **dvorský balet**
 - obdoba anglických masek
 - Kateřina Medicejská, regentka 3 králů: Františka II. (vládl 1559–1560), Karla IX. (vládl 1560–1574), Jindřicha III. (vládl 1574–1589), oblíbila si slavnosti nejrůznějšího druhu
 - nejslavnější představení: ***Královnin komický balet*** (1581)
 - vzorem byla antika (resp. jejich představa antiky)
 - spojení libreta, hudby, výpravy, pantomimy, tance (základní složky charakterizující dnešní balet)
 - autor scénáře: Nicolas de la Chesnay
 - účinkovali nejvýznamnější dvořané v čele s královnou Luisou

Královnin komický balet (Louvre)

Královnin komický balet (3 sirény)

typická dvorská slavnost (16. stol. openair)

Dvorský balet v klasicismu:

- 1651 – 1669 v mnoha baletech vystupoval Ludvík XIV.
- žánr **comédie-ballet** (komický balet)
 - činohra s tanečními vsuvkami (viz Molière)
 - alegorické příběhy, libreto mluvené (činoherní text)
 - stylizace dobových tanců
- **Balet noci** (Le Ballet de la Nuit, 1653)
 - král Ludvík XIV. tančil ústřední postavu **Slunce** (odtud přezdívka „král Slunce“)

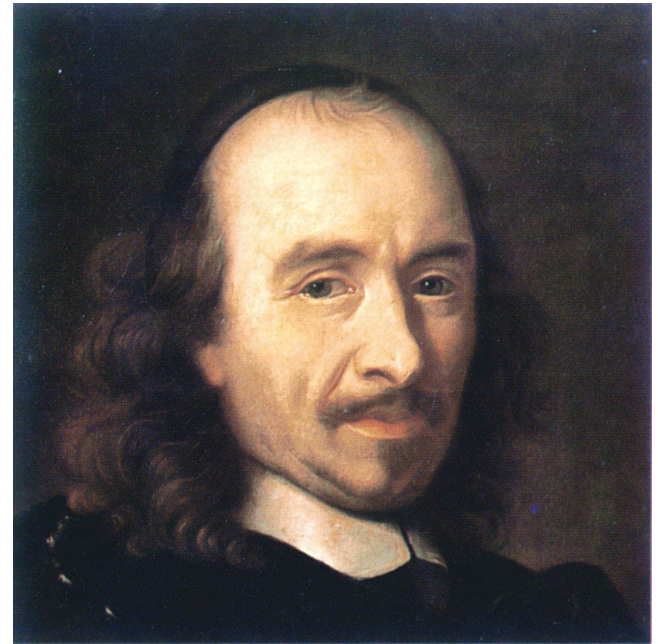
Ludvík XIV.
(„Král Slunce“)

PIERRE CORNEILLE

(1606 – 1684)

Tvorba:

- *Cid* (tragédie):
 - Rodrigo a Xiména [Chiména]
 - tzv. „spor o Cida“: řešila to Francouzská akademie (zal. 1635)
 - nedodržena jednotu času
- *Lhář* (komedie)

JEAN RACINE

(1639 – 1699)

Tvorba:

- *Britannicus*
- *Faidra*

ŒUVRES DE RACINE.

Tome Premier.

Kappelwijn fecit

MOLIÈRE

(1622 – 1673)

- vlastní jméno: Jean Baptiste Poquelin
- 1643 založil tzv. „Skvělé divadlo“ (L'illustre théâtre)

Tvorba:

- *Škola žen*
- *Kritika školy žen*
- *Tartuffe (Svatoušek)*

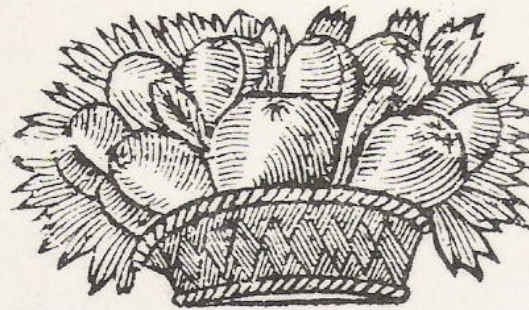

- *Don Juan*
 - *Láska lékařem*
 - *Misanthrop*
 - *Amfitryon*
 - *Lakomec*
 - *Pán z Prasečkova*
 - *Měšťák šlechticem*
 - *Šibalství Scapinova*
 - *Učené ženy*
 - *Zdravý nemocný*
- aj.

podobizna z 1. vydání
sebraných spisů

LES
ŒUVRES
DE
MONSIEVR
MOLIER.
TOME PREMIER.

A PARIS,
Chez G V I L L A V M E D E L V Y N E,
Libraire-Juré, au Palais, dans la Salle
des Merciers, à la Iustice.

M. DC. LXIII.

Avec Privilege du Roy.

1. vydání jeho sebraných spisů (1663)

LITERATURA:

- Boileau, Nicolas – *Umění básnické* (in: *O umění básnickém a dramatickém*, Praha, 1997)
- Brett, Vladimír – *Molière* (Praha, 1967)
- Kubín, Václav (uspořádal) – *Ars poetica – Z úvah o básnickém umění od starověku po dnešek* (Praha, 1976)
- Mikeš, Vladimír – *Divadlo francouzského baroka* (Praha, 2001)
- Šimek, Otokar – *Dějiny francouzské literatury v obrysech – 3. díl: Klasický věk* (1949)